

LUONNONTIETEELLINEN
KESKUSMUSEO

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Luonnontieteellinen keskusmuseo
Pohjoinen Rautatiekatu 13
PL 17, 00014 Helsingin yliopisto
puh. 09 1911 (vaihe)
www.luomus.fi

Ympäristöministeriö
Kasarmikatu 25
PL 35, 00023 Valtioneuvosto
puh. 020 610 100 (vaihe)
www.ymparisto.fi

S Y K E

Suomen ympäristökeskus
Mechelininkatu 34a
PL 140, 00251 Helsinki
Asiakaspalvelu: 020 610 123 (pvm.)
www.ymparisto.fi

441 697
Painotuote

Esitteen kuvat: Mikko Puranen
Taitto: Niina Silvasti, ympäristöministeriö
Paino: Unigrafia, maaliskuu 2012
Esitteen PDF-versio: www.ymparisto.fi/julkaisut
Lisätietoja: www.ymparisto.fi/lajensuojelu

Rakenna lepakolle koti!

Lepakkoharrastus on helppo aloittaa tarkkailemalla nahkasiipien lentoa valoisaan kesäiltoina. Tarkempaan havainnointiin kannattaa hankkia ultra-ääni-ilmaisimella eli lepakkodetektorilla, jolla lepakoiden kaikuluotausääniä voidaan kuunnella. Päiväpiilojen ja talvehtimispaikkojen etsiminen tuottaa arvokasta tietoa.

Lepakoiden asuntopulaa voi lievittää rakentamalla pönttöjä. Talousmetsissä ei kolopuita juuri ole, joten pönttö voi tarjota kodin emojen yhdyskunnalle tai kesää viettäville poikamieslepakoille.

Lepakkopöntön rakentaminen on helpompaa kuin linnunpöntön nikkarointi, sillä poraa ei tarvita. Rakennusmateriaaliksi sopiva lauta on höylämätöntä, jotta lepakot saavat siitä hyvän otteen kynsilään. Puunsuojaineet ovat lepakoille vaarallisia, joten halvasta, käsittelemättömästä laudasta saa erinomaisen pöntön. Sisäntuloaukoksi riittää 15–20 mm:n rako pöntön pohjassa.

Pönttö sijoitetaan parin metrin korkeudelle puun runkoon tai rakennuksen seinään niin, että sen alla ei ole lentoesteitä. Rehevät puutarhat ja vesistöjen lähellä olevat paikat ovat hyviä, sillä niissä riittää ravintoa.

Asukkaiden elämää voi tarkkailla pian auringon laskeuduttua. Yleensä koko joukko lähtee samaan aikaan ravinnon hakuun.

Suomessa tavatut lepakkolajit

Yleiset, runsaslukuiset

pohjanlepakko *Eptesicus nilssonii*
vesisiippa *Myotis daubentonii*
viikisiippa *Myotis mystacinus*
isoviikisiippa *Myotis brandtii*
korvayökkö *Plecotus auritus*

Harvinaiset, harvalukuiset

ripsisiippa *Myotis nattereri*
lampisiippa *Myotis dasycneme*
isolepakko *Nyctalus noctula*
kimolepakko *Vespertilio murinus*
pikkulepakko *Pipistrellus nathusii*
vaivaislepakko *Pipistrellus pipistrellus*
kääpiölepakko *Pipistrellus pygmaeus*
etelänlepakko *Eptesicus serotinus*

Lisätietoja lepakoista

Lainsäädäntö

Ympäristöministeriö
Luontoympäristöosasto
Kasarmikatu 25
PL 35, 00230 Valtioneuvosto
puh. 020 610 100 (vaihe)
www.ymparisto.fi/lajensuojelu

Elintavat, havainnot

Luonnontieteellinen keskusmuseo
Pohjoinen Rautatiekatu 13
PL 17, 00014 Helsingin yliopisto
www.luomus.fi

Havaintojen ilmoittaminen: www.hatikka.fi

Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry
www.lepakko.fi

Tiesitkö tämän lepakoista?

Maailman ainoat lentävät nisäkkäät

Lepakot ovat ainoita nisäkkäitä, jotka osaavat lentää. Päivisin ilmatilaa hallitsevat linnut, yöllä taas hyönteisiä metsästävät lepakot. Lepakot voivat elää 15–20 vuoden ikäisiksi. Ennätys on peräti 41 vuotta.

Lepakoiden tärkein aisti hämärässä on kuulo. Lepakot ovat kehittyneet miljoonien vuosien aikana kaikuluotaamaan ympäristöään. Ne päästävät korkeita ääniä saadakseen selville, mitä ilmatilassa on. Kun ääni törmää esteeseen, se palaa takaisin lepakon luo. Äänimaailma ohjaa lepakoiden elämää, kun ne viilettävät piholla, puutarhoissa, järvien rannoilla ja kaupungeissa.

Älä koske ilman käsiin

Joskus lepakoihin voi törmätä myös maan kamaralla. Tällöin ne ovat usein vahingoittuneita tai sairaita. Niihin ei pidä koskea ilman käsiin, sillä lepakoiden taudit voivat tarttua myös ihmisiin.

Jos lepakko puree, on syytä kääntyä välittömästi lääkärin puoleen. Näin tulee toimia muidenkin luonnonvaraisten nisäkkäiden kohdalla.

Karaistuneet siipiveikot

Euroopassa ja lähialueilla esiintyy noin 50 lepakolajia. Niistä vain 13 on havaittu Suomessa. Ainakin kuusi lajia pystyy myös lisääntymään kylmässä ja pohjoisessa maassamme.

Lepakoilta vaaditaan erityistä kestävyyttä Pohjolan olosuhteissa. Talvet ovat kylmiä ja pitkiä, kesät turhankin valoisia pimeässä viihtyvälle eläimille.

Koko maailman yli 1200 lepakolajista kaikkein pohjoisimpana elää pohjanlepakko.

Kaikki Suomen lepakot on suojeltu

Lepakot rauhoitettiin Suomessa jo vuonna 1923 voimaan tulleella ensimmäisellä luonnonsuojelulailla. Rauhoitussäännökset kieltävät lepakoiden tahallisen pyydystämisen, tappamisen ja häirinnän sekä niiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittämisen ja heikentämisen. Näillä säännöksillä toimeenpannaan myös Euroopan unionin luontodirektiivin edellyttämä lepakoiden suojelu.

Suomi liittyi Euroopan lepakoiden suojelusopimukseen (EUROBATS) syyskuussa 1999. Siten Suomi on mukana viranomaisten ja lepakotutkijoiden kansainvälisessä yhteistyössä, jossa pyritään löytämään yhteiset linjat lepakoiden suojelulle. Sopimus velvoittaa Suomea suojelemaan lepakota entistä paremmin ja huomioimaan ne maankäytön suunnittelussa. Esimerkiksi lepakoiden talvehtimis- ja lisääntymispaikkoja sekä päiväpiiloja tulee kartoittaa ja suojella.

Teemavuosi lepakoiden kunniaksi

Kansainvälinen lepakovuosi käynnistyi vuonna 2011 ja jatkuu vuoden 2012 puolelle. Lepakovuosi on kahden YK:n ympäristöohjelma UNEPin alaisen sopimuksen (Boninin sopimus ja EUROBATS) yhteishanke. EUROBATS juhlii samalla 20-vuotista työtään lepakoiden hyväksi.

Teemavuoden tavoitteita ovat lepakoihin liittyvien ennakkoluulojen hälventäminen, lepakoiden suojelutilanteen parantaminen ja lepakotiedon lisääminen. Suomessa tapahtumia koordinoivat Suomen luonnonsuojeluliitto ja Suomen lepakotieteellinen yhdistys.

Lisätietoa

www.yearofthebat.org
www.sll.fi/lepakot

Elämää lastentarhoissa

Kesän koittaessa naaraslepakot kerääntyvät yhteen. Ne synnyttävät juhannuksen tienoilla yleensä yhden poikasen. Kaksosraskaudet ovat harvinaisia. Äitiysyhdyksunta on suojaisessa paikassa: isohkossa puun kolossa, pöntössä tai asuintalon ullakolla.

Pian synnytyksen jälkeen emojen on jätettävä poikasensa yöksi lastentarhaan, toisten poikasten joukkoon. Naaraat joutuvat saalistamaan paljon hyönteisiä, jotta ne pystyvät imettämään ainokaisiaan.

Nuoret nousevat omille siivilleen muutaman viikon ikäisinä. Itsenäistymisen aika koittaa viimeistään kahden kuukauden kuluttua syntymästä.

Elo-syyskuussa lepakoilla on kiire lihoa talvikuntoon. Rasvavaraston ehtyminen ennen kevättä johtaisi lepakon kuolemaan. Parhaiten selviävät aikaisin syntyneet lepakot, joiden yhdyskunta on lähellä hyviä metsästysmaita.

Useimmat lepakkomme viettävät talven yksin tai pienissä ryhmissä. Jotkut harvalukuisemmat lajimme muuttavat etelämmäksi.

Kriittinen talviaika

Syksyn tullen lepakoiden täytyy löytää hyvä talvehtimispaikka. Edellisvuonna sopivaksi havaittu paikka kelpaa monelle seuraavanakin vuonna. Niinpä perunakellarin uumenissa roikkuva nahkamyyty voi olla vuodesta toiseen sama yksilö. Hyvässä talvehtimispiilossa lämpötila pysyy muutaman asteen nollan yläpuolella ja kosteutta on riittävästi.

Vaara uhkaa, jos horrostavaa lepakkoa häiritään. Horrostavan lepakon ruumiinlämpötila on alhainen ja sen sydän lyö hitaasti. Ruumiinlämmön kohottaminen normaalilämpöön polttaa rasvaa kymmeniä kertoja horrosta nopeammin.

Lepakoiden talvehtimispaikoista tiedetään Suomessa varsin vähän. Havaintoja lepakoiden talvehtimisesta voi toimittaa Luonnontieteelliselle keskusmuseolle.